

Wyrok z dnia 9 lutego 2010 r.

I UK 295/09

Za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia, nie ma natomiast prawa do zasiłków z ubezpieczenia społecznego (art. 154 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.).

Przewodniczący SSN Romualda Spyt (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Zbigniew Hajn, Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 lutego 2010 r. sprawy z odwołania Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Humanistycznej w B.-B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B.-B. z udziałem zainteresowanej Anny K. o wypłatę wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego, świadczenia rehabilitacyjnego, na skutek skargi kasacyjnej Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Humanistycznej w B.-B. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej z dnia 26 marca 2009 r. [...]

1. o d d a ł skargę kasacyjną;
2. zasądził od Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Humanistycznej w B.-B. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B.-B. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej wyrokiem z dnia 11 grudnia 2008 r., w wyniku odwołania wniesionego przez Wyższą Szkołę Ekonomiczno-Humanistyczną w B.-B., zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B.-B. z dnia 30 kwietnia 2008 r., w której organ rentowy uznał za nieprawidłową wypłatę Annie K.: wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy w okresie pierwszych 33 dni tej niezdolności, tj. od 20 marca 2007 r. do 21

kwietnia 2007r., a następnie zasiłku chorobowego za okres od 22 kwietnia 2007 r. do 17 września 2007 r., świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 18 września 2007 r. do 25 października 2007 r. i zasiłku macierzyńskiego za okres od 28 lutego 2008 r. - wykazanych w raportach imiennych i rozliczonych w deklaracjach. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że przez cały ten okres zainteresowana uprawniona była do wynagrodzenia za pracę. Sąd Rejonowy przedstawione wyżej wypłaty uznał za prawidłowe. Ustalił, że Anna K., nauczyciel akademicki, zatrudniony na podstawie umowy o pracę, była niezdolna do pracy w okresie od 20 marca 2007 r. do 17 września 2007 r., a następnie od 18 września 2007 r. do 28 lutego 2008 r. korzystała z urlopu macierzyńskiego. Uzasadniając podstawę prawną wyroku, podzielił stanowisko odwołującej się Szkoły, że nauczyciel akademicki na podstawie art. 154 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm. - powoływanej dalej jako ustawa o szkolnictwie wyższym z 2005 r.) ma prawo do wynagrodzenia za pierwsze 33 dni niezdolności do pracy, a za dalszy okres niezdolności do pracy - prawo do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego, a także prawo do zasiłku macierzyńskiego.

Wyrok powyższy zaskarżył apelacją organ rentowy. W jej wyniku Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej zmienił wyrok Sądu Rejonowego i oddalił odwołanie od wyżej wskazanej decyzji.

W pisemnych motywach rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy stwierdził, że należy mieć przede wszystkim na uwadze treść art. 154 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r., zgodnie z którym nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy. Zdaniem Sądu Okręgowego, przepis ten stanowi zasadę ogólną, z której wynika, że nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia także za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy spowodowanej chorobą albo opieką na chorym dzieckiem lub innym członkiem rodziny oraz za okres urlopu macierzyńskiego. W tych wypadkach nauczycielowi akademickiemu przysługuje prawo do wynagrodzenia wypłacanego i obliczonego na zasadach wynikających z art. 92 k.p. Sąd powołał się na przepis art. 12 ust. 1 i 31 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.), które kolejno stanowią, że zasiłek chorobowy i zasiłek macierzyński nie przysługuje za okresy niezdolności do pracy, w których ubezpieczony na podstawie przepisów o wynagradzaniu zachowuje prawo do wynagrodzenia.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku Wyższa Szkoła Ekonomiczno - Humanistyczna w B.-B. podniosła zarzut naruszenia art. 154 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r., poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że nauczyciel akademicki za cały okres niezdolności do pracy zachowuje prawo do wynagrodzenia, z wyłączeniem świadczeń określonych w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Z tych względów skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji organu rentowego oraz zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że dosłowne brzmienie art. 154 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. wskazuje, że odsyła on do art. 92 k.p. nie tylko w zakresie wynagrodzenia lecz także i zasiłku chorobowego. Odmienne tę kwestię regulowała w art. 105 ust. 5a uprzednio obowiązująca ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385, ze zm. - powoływana dalej jako ustawa o szkolnictwie wyższym z 1990 r.), który wyraźnie stanowił, że nauczyciel akademicki zachowywał prawo do wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną. Wejście od 1 września 2006 r. ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. wprowadziło zmianę stanu prawnego w omawianym zakresie. Interpretacja Sądu Okręgowego, że przepis art. 154 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. odsyła do art. 92 k.p. wyłącznie w przedmiocie określenia zasad obliczania wynagrodzenia nauczyciela akademickiego, jest sprzeczna z wykładnią językową i zarazem stanowi wykładnię *contra legem*. Skarżący odwołał się do przepisu art. 94 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), art. 45 § 6 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.), art. 29 i 49 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. - Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. Nr 153, poz. 1269 ze zm.), art. 51 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 7, poz. 39 ze zm.) oraz art. 82 ustawy z dnia 25 kwietnia 1997 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz.U. Nr 75, poz. 469 ze zm.), wskazując, że przepisy te jednoznacznie wskazują, iż pracownikom objętym tymi przepisami, przysługuje - w miejsce świadczeń z ubezpieczenia społecznego - wynag-

grodenie. Zdaniem skarżącego, przepis art. 154 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. stanowi zasadę ogólną, a jego ust. 2 jest regulacją szczególną.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 105 ust. 5 uprzednio obowiązującej ustawy o szkolnictwie wyższym z 1990 r. nauczyciel akademicki zachowywał prawo do wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy. Natomiast zgodnie z art. 105 ust. 5a tej ustawy za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną nauczyciel akademicki zachowywał prawo do wynagrodzenia obliczanego na zasadach przewidzianych w art. 92 k.p., z tym że prawo do dodatku funkcyjnego nauczyciel akademicki zachowywał przez okres nieprzekraczający 3 miesięcy. Według natomiast przepisu art. 154 ust. 1 aktualnej ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy. W myśl ust. 2 tego przepisu za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, wypadku w drodze do pracy lub z pracy albo choroby przypadającej w czasie ciąży, a także poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów, nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia i zasiłku chorobowego obliczanego na zasadach przewidzianych w art. 92 k.p., z tym że prawo do dodatku funkcyjnego nauczycieli akademickich zachowuje przez okres nieprzekraczający 3 miesięcy. Z uprzednio obowiązującej regulacji wynikało w sposób niebudzący wątpliwości, że nauczyciel akademicki zachowywał prawo do wynagrodzenia w okresie każdej usprawiedliwionej nieobecności w pracy - w tym nieobecności z przyczyn uprawniających do uzyskania świadczeń określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek macierzyński). Ustęp 5a art. 105 stanowił *lex specialis* w stosunku do jego ust. 5, ale jedynie w zakresie zasad ustalania wysokości wynagrodzenia, określał bowiem zasady obliczania tego wynagrodzenia w okresie nieobecności

w pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, odsyłając do unormowania zawartego w art. 92 k.p. Aktualne przepisy również ustanawiają generalną zasadę prawa nauczyciela akademickiego do wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy (art. 154 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r.). Wątpliwości natomiast budzi ust. 2 art. 154 z uwagi na stwierdzenie „zachowuje prawo do wynagrodzenia i zasiłku chorobowego”, z czego skarżący wywodzi, że nauczyciel akademicki ma w okresie objętym tym przepisem najpierw prawo do wynagrodzenia, a następnie do zasiłku chorobowego, tak jak to stanowi art. 92 § 1 i 4 k.p. Jednakże należy mieć na uwadze, że z przepisu tego, podobnie jak z art. 105 ust. 5a poprzedniej ustawy, wynika przede wszystkim sposób obliczania wynagrodzenia. Stanowi on, że w tym przypadku stosuje się inne niż w pozostałych przypadkach zasady, a wynikające z art. 92 k.p. - które dotyczą wysokości wynagrodzenia (80% albo 100%) - § 1. Przepis art. 92 k.p. nie określa natomiast sposobu obliczania zasiłku chorobowego, odsyłając w tym zakresie do zasad określonych w odrębnych przepisach (§ 4). Nie zawiera on jakiegokolwiek regulacji, z której wynikałyby wysokość zasiłku. Zasiłki z ubezpieczenia społecznego obliczane są poprzez ustalanie ich podstawy wymiaru - stosownie do przepisów zawartych w art. 36 - 52a ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Skoro przepis art. 92 k.p. nie ustanawia zasad obliczania zasiłku chorobowego, to sformułowanie „zachowuje prawo do zasiłku chorobowego obliczanego na zasadach przewidzianych w art. 92 ustawy k.p.” pozbawione jest znaczenia normatywnego. Odesłanie w art. 154 ust. 2 do zasad wskazanych w art. 92 k.p. nie może odnosić się do rodzaju i kolejności wypłacanych świadczeń (najpierw wynagrodzenie, potem zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne), bowiem nie jest to materia „obliczania” zasiłku. Innymi słowy, ustawodawca wskazał wyraźnie wyłącznie na „zasady obliczania” wynikające z art. 92 k.p., a nie ogólnie na „zasady” określone tym przepisem. Stąd też przepis art. 154 § 2 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. - identycznie jak art. 105 ust. 5a ustawy o szkolnictwie wyższym z 1990 r. - stanowi *lex specialis* jedynie w zakresie ustalania wysokości wynagrodzenia za pracę za czas nieobecności wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, wypadku w drodze do pracy lub z pracy albo choroby przypadającej w czasie ciąży, a także poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów i to jedynie w zakresie obję-

tym art. 92 § 1 k.p. (80% i 100% wynagrodzenia). Nie ma natomiast zastosowania § 2 art. 92 k.p., bowiem zasady wynagradzania za pracę, w tym także w czasie usprawiedliwionej nieobecności w pracy, wynikają z innych przepisów prawa pracy (np. w stosunku do uczelni publicznych z art. 151 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. i aktu wykonawczego wydanego na jego podstawie). Takie też było pojmowanie znaczenia odesłania do art. 92 k.p. zawarte w art. 105 ust. 5a ustawy o szkolnictwie wyższym z 1990 r. Oznacza to ostatecznie, że zasada ustanowiona w art. 154 ust. 1 - wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy - nie doznaje wyłomu w jego ust. 2. - w stosunku do okresów w nim wymienionych. W konsekwencji, nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia za cały czas niezdolności do pracy z powodów uprawniających do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, nie ma natomiast prawa do zasiłków - stosownie do treści art. 12 ust. 1, art. 22 i art. 31 ust. 2 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Przeciwko tezie prezentowanej przez skarżącego przemawia także i to, że w dniu wejścia w życie ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. (stosownie do jej art. 275 ust. 5, zachowało moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 września 2001 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników uczelni państwowych, Dz.U. Nr 107, poz. 1182 ze zm.), określające zasady wynagradzania nauczycieli akademickich uczelni państwowych także w okresie usprawiedliwionej nieobecności w pracy, w tym jego § 8 i 9 - identycznej zresztą treści jak aktualnie obowiązujące § 8 i 9 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej (Dz.U. Nr 251, poz. 1852 ze zm.). Tymczasem tak istotna zmiana zasad dotyczących świadczeń należnych nauczycielowi akademickiemu w okresie usprawiedliwionej nieobecności w pracy wymagałaby zmiany także w zakresie przepisów wykonawczych dotyczących tej kwestii i dostosowania ich do wprowadzonych zmian. Rozporządzenia te wprawdzie dotyczą uczelni publicznych, lecz zasady wynikające z art. 154 ust. 1 i 2 aktualnej ustawy o szkolnictwie wyższym są wspólne dla uczelni publicznych i niepublicznych.

Podkreślić także należy, że urlop macierzyński, do którego nauczyciel akademicki jest uprawniony na podstawie art. 180 k.p., nie jest usprawiedliwioną nieobec-

nością w pracy spowodowaną przyczynami wskazanymi w art. 154 ust. 2, a zatem mieści się w hipotezie jego ust. 1, tak jak miało to miejsce w uprzednio obowiązującym art. 105 ust. 5. Również przepis art. 92 k.p. nie dotyczy okresu przebywania na urlopie macierzyńskim. Podobnie rzecz się ma z okresem niezdolności do pracy przekraczającym okres zasiłkowy, który - przy pozytywnym rokowaniu co do odzyskania zdolności do pracy - uprawnia do świadczenia rehabilitacyjnego. Ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa rozróżnia dwie odrębne, niezastępujące się kategorie - zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne. Prawo do tych obu świadczeń wzajemnie się wyklucza; drugie świadczenie zastępuje to pierwsze w przypadku przedłużania się niezdolności do pracy poza okres zasiłkowy. W przepisie art. 154 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. wymienia się jedynie zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne już nie. Zatem nawet koncepcja przedstawiana przez skarżącego nie uprawniała do przyjęcia poglądu, że nauczyciel akademicki w okresie usprawiedliwionej nieobecności w pracy z powodu korzystania z urlopu macierzyńskiego ma prawo do zasiłku macierzyńskiego, a z powodu nieobecności spowodowanej dalszą niezdolnością do pracy po wyczerpaniu zasiłku chorobowego do świadczenia rehabilitacyjnego. Jeśliby przyjąć za skarżącym, że porównanie art. 105 ust. 5a ustawy z 1990 r. i art. 154 ust. 2 ustawy z 2005 r. prowadzi do wniosku o zmianie normatywnej kwestii objętej tymi dwoma przepisami, to zmiana ta byłaby niekonsekwentna. Nauczyciel akademicki niezdolny do pracy miałby prawo najpierw do wynagrodzenia za pracę, później do zasiłku chorobowego, a po jego wyczerpaniu odżywałoby prawo do wynagrodzenia. Byłoby to rozwiązanie zupełnie nowe i nieznanie innym regulacjom, mające charakter hybrydowy. W systemie prawa funkcjonują bowiem dwie zasady. Jedna, odnosząca się do ogółu pracowników i wynikająca z treści art. 92 k.p. - za pierwszy okres niezdolności do pracy prawo do wynagrodzenia, a później prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz druga, funkcjonująca w pragmatykach służbowych - wynagrodzenie za cały okres usprawiedliwionej niezdolności do pracy z przyczyn uprawniających do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Tak bowiem regulują tę kwestię: art. 94 § 1 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, art. 45 § 6 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, art. 29 i 49 ustawy - Prawo o ustroju sądów administracyjnych, art. 51 ustawy o prokuraturze, art. 82 ustawy z dnia 25 kwietnia 1997 r. o Polskiej Akademii Nauk. Wbrew zatem poglądom skarżącego, ich porównanie do art. 154 ust. 1 i 2 ustawy o szkolnictwie wyższym z

2005 r. nie prowadzi do wniosku przedstawionego w skardze. Przepisy te zostały zredagowane w różnoraki sposób, jednakże z nich wszystkich wynika zasada zachowania prawa do wynagrodzenia w okresie każdej usprawiedliwionej nieobecności w pracy - w tym nieobecności z przyczyn uprawniających do uzyskania świadczeń, określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego - bez żadnych wyłączeń. Nie ma żadnego racjonalnego uzasadnienia, aby przyjmować, że w stosunku do nauczycieli akademickich ustawodawca odstąpił od tej zasady, tym bardziej że - jak wyżej wskazano - rozumienie przepisu art. 154 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym z 2005 r. w sposób wynikający z jego dosłownej (i nieprecyzyjnej) treści prowadzi do niezadowalającego wyniku. Ta nieprecyzyjna redakcja przepisu uzasadnia posłużenie się wykładnią systemową i historyczną, które prowadzą do przedstawionych wyżej wyników.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 k.p.c. w związku z § 11 ust. 1 w związku z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

=====